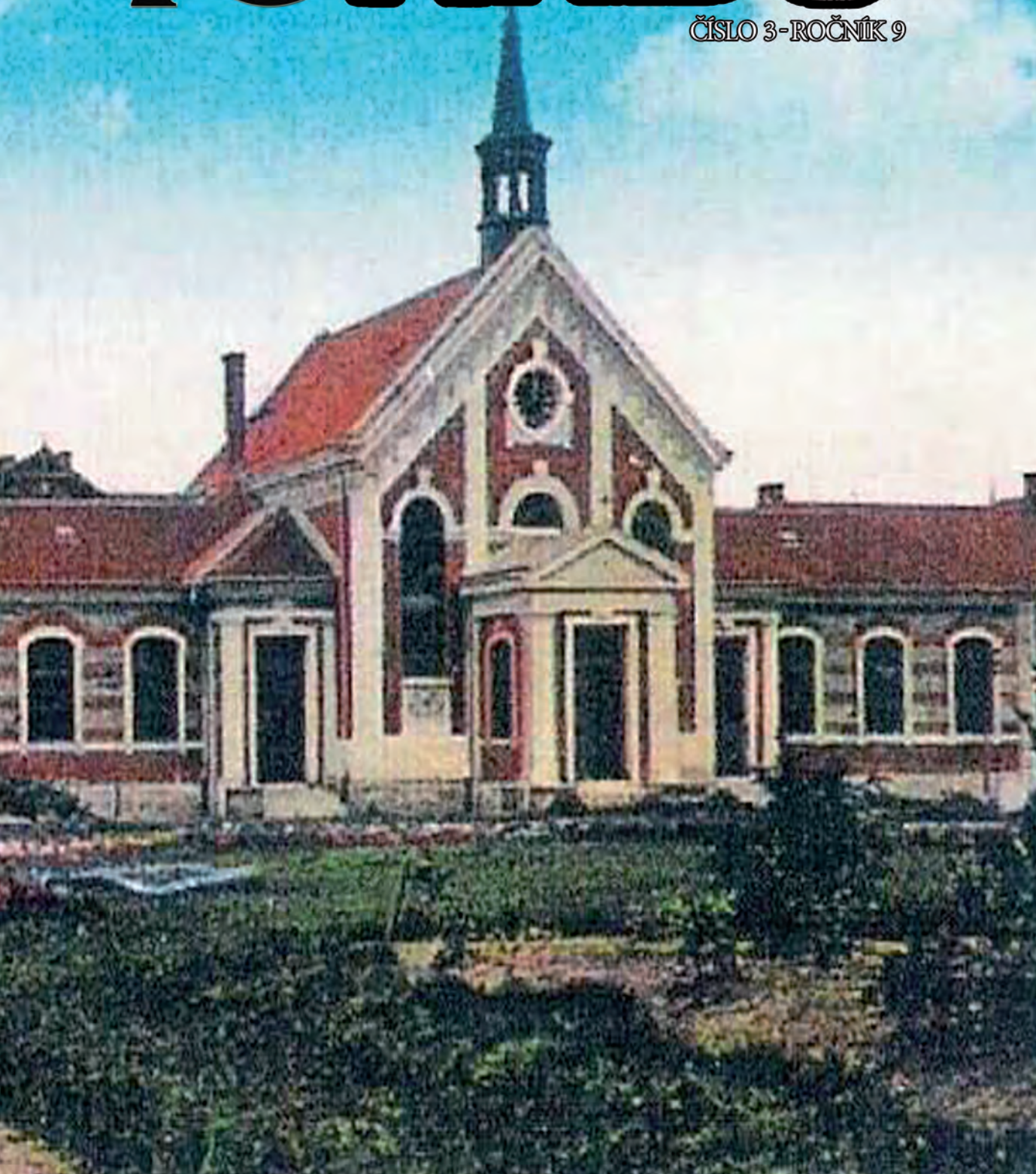

ČASOPIS ŠTUDENTOV UNIVERZITY VETERINÁRSKEHO LEKÁRSTVA
A FARMÁCIE V KOŠICIACH

7 ARDO

ČÍSLO 3 - ROČNÍK 9

OBSAH

1. Z histórie Univerzity veterinárskeho
lekárstva a farmácie v Košiciach..... 3
2. Rektorkou rozumom, ale aj srdcom!.... 5
3. MVDr. Silvia Štefáková..... 8
4. MVDr. Cyril Bonta..... 13
5. Keď sa zdolávajú schody..... 15
6. Čím som bol... terazky som
spisovateľom..... 18
7. UVMP Falconry and Rehabilitation:
Falconry in Norway Past and Future..... 21
8. Bilancujeme projekt LIFE Energia..... 22

Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach oslavuje 70 rokov svojho pôsobenia. V tejto jednej vete je ukryté veľké množstvo životných príbehov, udalostí, zážitkov, spomienok a nádejí. Prvé snahy o založenie Vysokej školy veterinárskej na Slovensku sa objavili koncom roku 1939, no až v roku 1949 sa to všetko podarilo a otvorili sa tak brány prvým študentom.

Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach je kus života nielen študentov ale aj zamestnancov univerzity. Tisíce spomienok. Som hrdá na tých, s ktorými sa v škole stretávam v súčasnosti, aj na tých, ktorí umožnili, aby tu bola dnes, v takej podobe v akej je. S vierou a nádejou sa pozerám do budúcnosti a som presvedčená, že na jej pôde budú pokračovať v štúdiu a práci mnohí ďalší, budú šíriť dobré meno našej *Alma mater*.

Scarlett Marešová

Z HISTÓRIE UNIVERZITY VETERINÁRSKEHO LEKÁRSTVA A FARMÁCIE V KOŠICIACH

Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach reprezentuje vysokoškolské veterinárske vzdelávanie ako jediná a farmaceutické ako jedna z dvoch v Slovenskej republike. Jej vznik sa datuje do decembra roku 1949 s názvom Vysoká škola veterinárska v Košiciach. Od vzniku bol viackrát menený názov školy, jej vnútorné usporiadanie a profilovanie.

V súčasnosti poskytuje vzdelanie v akreditovaných študijných programoch 1., 2. a spojeného 1. a 2. stupňa vysokoškolského vzdelávania - kynológia, bezpečnosť krmív a potravín, vzťah človek – zvierat a jeho využitie v canisterapii a hipoterapii, trh a kvalita potravín, všeobecné veterinárske lekárstvo, hygiena potravín a farmácia. Od roku 1992 poskytuje univerzita veterinárske vzdelávanie aj v anglickom jazyku, v bakalárskom študijnom programe Animal Science spoločnom s Nord University v Bodø, Nórsko a v doktorskom študijnom programe General Veterinary Medicine. Okrem toho poskytuje vzdelanie aj v študijných programoch doktorandského štúdia.

Prvá veterinárska škola na svete bola založená vo Francúzskom Lyone. Týmto momentom; dostala veterinárna medicína podobu oficiálnej vedy vyučovanej na úrovni vtedajšieho vysokého školstva.

Od založenia Vysokej školy zverolekárskej v Brne v roku 1918, na nej študovalo množstvo študentov zo Slovenska. Situácia sa zhoršila v roku 1939, keď boli na rozkaz ríšskeho protektora zatvorené vysoké školy v Čechách, čo skomplikovalo štúdium aj slovenským študentom. Vtedajšie Ministerstvo zahraničia umožnilo slovenským

študentom doštudovať veterinárnu medicínu vo Viedni, v Záhrebe alebo v Budapešti.

Už od tej doby sa začalo hovoriť o nutnosti založenia veterinárskej vzdelávacej inštitúcie na Slovensku. Hovorilo sa o vysokej škole veterinárskej alebo fakulte v Bratislave. Tieto návrhy však boli zamietnuté. Druhý návrh na založenie Vysokej školy veterinárskej sa objavil až po skončení druhej svetovej vojny. V roku 1945 bolo vydané stanovisko Slovenskej zverolekárskej komory, v ktorom komora vyjadrila súhlas so zachovaním brnenskej školy, ale v prípade, že by mala v Čechách vzniknúť ďalšia škola, komora žiadala vybudovať podobnú aj na Slovensku.

Tejto úlohy sa chopil prof. Ján Hovorka a spolu s prednostom Veterinárskeho oddelenia vtedajšieho Povereníctva poľnohospodárstva a pozemkovej reformy MVDr. Samuelom Adamaťom začali podnikať konkrétne kroky na založenie veterinárskej školy na Slovensku. Jednalo sa hlavne o niekoľkomesačné rokovania s kompetentnými orgánmi. Hlavnými osobnosťami týchto rokovaní boli povereník školstva Ladislav Novomeský a prof. Ján Hovorka.

Keďže prvý ročník školy sa mal otvoriť už na jeseň v roku 1949, bolo treba konať rýchlo. V priebehu roka 1949 sa stretávali členovia prípravného

výboru a prejednávali návrh zákona o zriadení Vysokej školy zverolekárskej v Košiciach, otázky zriadenie ústavov a klinik, podmienky otvorenia prvého ročníka, personálne otázky učiteľského zboru a zamestnancov, ubytovanie študentov, ale aj študijný a skúšobný plán, podmienky pre otvorenie štúdia veterinárnej medicíny, otázky ohľadne adaptačných prác na budovách, študentské a študijné otázky. Prípravy založenia vysokej školy pokračovali vydaním oznamu o prijímacích pohovoroch v dennej tlači, ktoré sa konali 30. 9. 1949. Zápis do prvého ročníka prebehol 3. októbra, 4. októbra sa konalo slávnostné otvorenie školského roka a výučba začala 5. októbra 1949.

Škola začala svoju činnosť vo veľmi skromných podmienkach, o to väčšie bolo nadšenie študentov, pedagógov a zamestnancov. V tejto súvislosti treba vyzdvihnúť osobnosť prof. Hovorku, ktorého neodradili problémy, prekážky a nedostatky. Vysoká škola veterinárska v Košiciach bola zákonom oficiálne zriadená až 16. 12. 1949 a za prvého rektora bol menovaný prof. Ján Hovorka.

Do prvého ročníka sa zapísalo 105 študentov z rôznych oblastí Slovenska, 1 pochádzal z Moravy. V tom období tvorilo akademickú obec na vysokých školách v Košiciach asi 800 poslucháčov. Škola nadviazala na tradíciu VŠV v Brne, najmä preto, že väčšina učiteľov študovala a pracovala na tejto škole. Prevzala v prvých rokoch aj štruktúru ústavov VŠV v Brne, organizáciu štúdia a teda aj študijné osnovy. Prví absolventi VŠV získali titul promován veterinárny lekár.

Na prvej slávnostnej promócií v októbri 1954, ktorá bola spojená so slávnosťou 5. výročia založenia vysokej školy bolo promováných 62 absolventov, z nich jedna žena a druhá slovenská veterinárna lekárka vôbec.

V roku 1952 nastali v štruktúre školy podstatné organizačné zmeny, keď bola zrušená samostatnosť vysokých škôl veterinárskych v Brne a Košiciach a tieto boli ako veterinárske fakulty pripojené k vysokým školám poľnohospodárskym. Toto opatrenie z roku 1952, označené vtedy ako dočasné, znamenalo pre obe veterinárske vysoké školy

nielen stratu samostatnosti, ale zaradením do skupiny vysokých škôl technického smeru aj stratu oficiálneho charakteru univerzitného štúdia, veterinárska služba bola zaradené do poľnohospodárskych odborov a stratila svoju samostatnosť. Vládnym nariadením bol názov Vysoká škola veterinárska v Košiciach zmenený na Veterinárna fakulta a škola bola pripojená k Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre. Prijatím zákona o zriadení Vysokej školy veterinárnej v Brne a Vysokej škole veterinárskej v Košiciach v roku 1968 sa spečatilo úsilie o navrátenie samostatnosti oboch vysokých škôl, ktoré od začiatku akademického roka 1969/1970 sú vysokými školami univerzitného smeru.

Po roku 1989 sa vrátili vysokým školám akademické slobody, autonómia a samospráva. Od roku 1992 došlo k zmene názvu školy na Univerzita veterinárskeho lekárstva v Košiciach a v súvislosti so zavedením nového študijného programu farmácia je od januára 2010 aktuálny názov Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach.

Rektori a dekaní UVLF v Košiciach:

- prof. MVDr. Ján Hovorka, DrSc.,
rektor v rokoch 1949–1952;
- prof. MVDr. Tomáš Gdovin,
dekan v rokoch 1952–1959;
- prof. MVDr. Otto Jaroslav Vrtiak, DrSc.,
dekan v rokoch 1959–1963
a rektor v rokoch 1972–1988;
- prof. MVDr. Ján Lazar,
dekan v rokoch 1963–1969
a rektor v rokoch 1969–1972;
- prof. MVDr. František Lešník, DrSc.,
rektor v rokoch 1988–1989;
- prof. MVDr. Dušan Magic, PhD.,
rektor v rokoch 1990–1991
a 1997–2000;
- prof. MVDr. Rudolf Cabadaj, PhD.,
rektor v rokoch 1992–1997
a 2000–2007;
- prof. MVDr. Emil Pilipčinec, PhD.,
rektor v rokoch 2007–2015;
- Dr. h. c. prof. MVDr. Jana Mojžišová, PhD.,
rektorka od roku 2015.

MVDr. Marián Prokeš, PhD.

REKTORKOU ROZUMOM, ALE AJ SRDCOM!

Rozhovor s Dr. h. c. prof. MVDr. Janou Mojžišovou, PhD.

Pri príležitosti osláv 70. výročia našej univerzity nesmie chýbať rozhovor s našou pani rektorkou! O tom, aké veterinárske disciplíny ju fascinujú, ale aj o náplni jej súčasnej funkcie sa dočítate v nasledujúcich riadkoch...

Čo pre vás znamená byť ženou-rektorkou v druhom funkčnom období a navyše počas osláv 70. výročia našej-vašej alma mater? Aké pocity vo vás vyvoláva táto významná skutočnosť?

Vnímam ako veľké vyznamenanie, že sa mi podarilo dostať na takúto pozíciu, ale zároveň cítim veľkú pokoru. Mám úctu k všetkej tej zodpovednosti, ktorá je na mne.

Keď som sa uchádzala o túto funkciu, mnohí ľudia neverili, že by na takejto pozícii mohla byť žena-rektorka, no ja verím, že po prvom funkčnom období som ich presvedčila o tom, že som pre túto univerzitu niečo urobila. Táto škola je pre mňa naozaj veľmi dôležitá, lebo je súčasťou môjho života a byť vo funkcii rektorky v čase 70. výročia je pre mňa spojené s pocitmi úcty, bázne a pokory.

Ako teda začal príbeh, ktorý vás prepoil s našou univerzitou, prečo ste sa rozhodli študovať

práve veterinárske lekárstvo? Aké boli vaše vízie a predstavy o budúcnosti, keď ste začali študovať na UVLF?

Moje rozhodnutie ísť študovať na túto univerzitu by sa mohlo zdať niekomu zvláštne, nakoľko v čase, keď som rozmýšľala, kam na vysokú školu, som žila v meste a nemala som teda až taký častý kontakt so zvieratami. Nikdy som nebola psičkárka, nechovala som mačky, ani nežila na dedine – jediné zvieratá, o ktoré som sa dovtedy starala, boli korytnačky.

Vždy ma však fascinovali prírodné vedy a fungovanie biologických systémov. Najmä to, ako je v živom organizme všetko poprepájané, ako všetko so všetkým súvisí. Uvažovala som preto aj nad biológiou, no to mi pripadalo ako úzko zameraný odbor. Humánna medicína ma tiež oslovila, no napokon predsa len zvíťazila tá veterinárna. Toto rozhodnutie však stále pramenilo v mojej potrebe bádať a zaoberať sa problematikou z vedeckého pohľadu. Samotné štúdium potom uviedlo tieto moje predstavy z obdobia strednej školy do reality, no toto svoje rozhodnutie – študovať veterinársku medicínu – neľutujem a urobila by som ho znovu. Môžem s istotou povedať, že táto profesia je pre mňa profesia snov!

Už od začiatku ste teda inklinovali k vedeckej činnosti – nelákala vás aj klinická prax?

Pravdupovediac, pred klinickou činnosťou som mala vždy rešpekt – išlo o živé zvieratá a chýbala mi skúsenosť. Počas štúdia som uvažovala aj nad touto možnosťou, no po jeho skončení sa mi naskytla príležitosť pracovať na Katedre infekčných chorôb a tropickej veterinárnej medicíny (pozn. red. dnes Katedra epizootológie a parazitológie), a to mi umožnilo venovať sa oblasti vedy a výskumu, ku ktorej som prirodzene inklinovala.

Spomenuli ste, že o správnosti svojho rozhodnutia o vysokoškolskom štúdiu ste doposiaľ nezapochybovali, no nie všetci študenti sú na tom vždy tak – niekedy prídu aj ťažšie obdobia. Čo by ich podľa vás mohlo motivovať, v čom spočíva krása štúdia na našej univerzite?

Krásu takéhoto štúdia podľa mňa spočíva v jeho prepojení s láskou k zvieratám a prírode. Nie každý študent si môže povedať, že jeho budúca profesia má tak prozaickú podstatu. Ekonómovia či právnici síce vykonávajú profesiu, no je otázne, koľko z nich by svoju prácu zároveň označilo za svoje hobby.

Ďalšou významnou skutočnosťou, ktorá odlišuje toto štúdium od iných, je opäť tá logickosť procesov, pod ktoré sa podpísala príroda, nie človek. To podľa mňa núti zamyslieť sa aj nad zmyslom života.

Okrem toho je výsledkom štúdia na našej univerzite aj veľká zodpovednosť za zdravie ako také a teda v konečnom dôsledku si absolvent našej univerzity neplní len povolanie, ale aj dôležité poslanie. To by mala byť podľa mňa hlavná motivácia našich študentov.

Aké predmety vás počas štúdia najviac nadchli a naopak, ktoré neboli práve vašou šálkou kávy?

Úplne prvý predmet, ktorý ma fascinoval, bola „prekvapujúco“ biochémia – práve tu sa totiž objasnili všetky tie súvislosti. Študenti väčšinou nemajú v láske Krebsov cyklus a jemu podobné, no mňa presne tieto cykly a ich vzájomné prepojenie nadchýnalo. Ďalej som mala rada mikrobiológiu, čo už trochu naznačovalo moje ďalšie smerovanie, a napokon to bola epizootológia. Tá mi od začiatku pripomínala detektívku, kde je potrebné nájsť vinníka – pôvodcu ochorenia. Veľmi rada som mala aj patologickú fyziológiu a netreba sa veľmi zamýšľať nad dôvodom – opäť raz študuje procesy. Aj teraz, keď učím študentov, prízvukujem, aby venovali pozornosť štúdiu patogenézy ochorenia, lebo ak poznáme logickú postupnosť procesov, ktoré sa spájajú s ochorením, vieme vlastne všetko.

Síce tým asi nepoteším niektorých mojich bývalých učiteľov, no musím priznať, že som

nemala v obľube zootechniku, ani výživu a dietetiku, ale ani zoohygienu, aj keď tá sa potom stala súčasťou môjho zamerania, lebo s epizootológiou veľmi úzko súvisí. Tiež musím priznať, že som nebola veľmi šikovná v oblasti chirurgie a ortopédie, no interná medicína vedela byť tiež tak trochu detektívkou, a tak som tento predmet mala rada.

Máte nejakú úsmevnú príhodu z čias svojho štúdia, o ktorú by ste sa s čitateľmi mohli podeliť?

Najviac príhod sa spája s prvým ročníkom. Mala som tú česť byť študentkou anatómie v čase, keď bol našim učiteľom pán profesor Popesko, pričom na skúške u pána profesora boli určité vzorce jeho správania dobrým indikátorom vážnosti situácie, v ktorej sme sa ako študenti ocitli. Keď začal krmiť rybičky v akváriu, vedeli sme, že je zle, a keď začal Biolitom striekať muchy v laboratóriu, bolo už veľmi zle. Takže sme vždy pozorne sledovali, čo ide robiť.

Potom boli zaujímavé cvičenia z reprodukcie. V tom čase som bola jediné dievča v našej študijnej skupine (začínali sme tri), takže ma moji spolužiaci opačného pohlavia vždy s radosťou nechali vyšetrovať močovo-pohlavný aparát samcov. Pre nich to bola vždy zaručená zábava!

Z dôvodu vášho pracovného nasadenia vás študenti až tak často v našom areáli nestretávajú, viete im teda priblížiť, ako vyzerá taký bežný pracovný deň či týždeň ich rektorky?

V prvom rade musím povedať, že je mi veľmi ľúto, že teraz už nie som v bližšom a častejšom kontakte so študentami, pretože počas môjho 8-ročného pôsobenia vo funkcii prorektorky pre výchovno-vzdelávaciu činnosť bol môj kontakt so študentami každodenný. Napríklad na promóciách som bola vždy rada, keď som poznala príbeh jednotlivých študentov a vedela som, čo všetko sa za tým promočným aktom skrývalo. Teraz mi to veľmi chýba a som rada, keď za mnou prídu študenti a niečo riešia, pretože ja som tá posledná inštanca, kde sa niečo dá riešiť. Moje dvere sú pre nich vždy otvorené.

Môj rozvrh nie je vlastne až taký zaujímavý. Často pracovne cestujem do Bratislavy, napríklad na ministerstvo školstva, lebo som

zodpovedná za chod a financovanie školy, za jej projekty, a to vyžaduje cestovanie za pracovnými stretnutiami. Ak som na univerzite, obvykle prijímam ľudí – každý pol hodinu mám nejakú stránku a riešim záležitosti týkajúce sa rôznych oblastí. Každý týždeň v utorok mám porady s vedením a tiež mám aj veľmi veľa povinností v administratívnej agende, čo obvykle riešim ráno, ešte pred prijatím dohodnutých návštev, alebo potom popoludní. Snažím sa však ešte stále pôsobiť aj ako učiteľ na tejto univerzite, a tak mám počas semestra, zvyčajne skoro ráno, prednášky. Veľkú časť mojej agendy pokrýva aj komunikácia v medzinárodnom prostredí, z čoho vyplývajú aj moje pracovné cesty, ktoré sú väčšinou dosť vyčerpávajúce, nakoľko ide o cestu na miesto stretnutia, samotné stretnutie a hneď let naspäť. Táto práca dáva zabráť aj z toho dôvodu, že sa do každého problému, ktorý riešim, vkladám aj osobne, a to vyžaduje veľa energie. Funkcia rektora je však aj o tom – sme vlastne takí krízoví manažéri. Každý deň riešim nejakú krízu a na každý problém, každú sťažnosť, musím reagovať patričným spôsobom. Do práce prichádzam okolo ôsmej ráno a odchádzam okolo šiestej, pol siedmej večer.

Slovo „študent“ sa dnes už bohužiaľ používa aj ako nadávka z dôvodu ich zaradenia v sociálnom systéme. Avšak z vašej predchádzajúcej odpovede, ale aj podpory rôznych študentských aktivít je zrejmé, že vo vašich očiach majú študenti iné postavenie – ako vnímate túto rolu?

Bez študentov by predsa nemohla byť univerzita! Skupina študentov je základný komponent univerzity, to je to, čo robí vysokú školu vysokou školou. Bez nich by všetci učitelia, všetci výskumníci, celý administratívny aparát nemal zmysel. Študent je pre nás klient a potom aj výsledný produkt, a tak všetky naše aktivity musíme zamerať na to, aby bol náš klient spokojný. Aby dostal to, pre čo sem prišiel – vzdelávanie na najvyššej úrovni, ktoré môžeme poskytnúť, a tiež stimulujúce prostredie. Treba však podotknúť, že nechceme podporovať lenivých študentov a tých, ktorí sa snažia štúdiom len nejakým preplávať. Ja stále verím, že je tu dostatok aktívnych a nadšených študentov,

kvôli ktorým sa oplatí robiť všetko to, čo robím. V dotazníkoch spokojnosti medzi zamestnancami som si v sekcii pripomienok našla hodnotenie, kde mi bolo vyčítané, že študent je pre mňa dôležitejší ako zamestnanec, že moje rozhodnutia sú v prospech študentov. Aj napriek tomu, že to dotyčný uviedol v sekcii negatívnych hodnotení, ja som to brala ako vyznamenanie! V akejkolvek pozícii na tejto univerzite budem, študent bude vždy v centre môjho záujmu.

Z pozície bývalej študentky a zároveň súčasnej rektorky viete dať našim študentom nejaké tipy na úspech? Čo je podľa vás v kariérnom postupe dôležité?

Myslím si, že najdôležitejšie je, keď má človek nejaký cieľ, za ktorým ide bez ohľadu na to, čo sa deje okolo. Samozrejme, sú horšie aj lepšie chvíle. Napríklad ja som začínala na pozícii laborantky, potom som sa horko-ťažko dostala na pozíciu vedeckej pracovníčky, čo bolo platovo ešte horšie ohodnotené a vedecký pracovník bol vtedy považovaný za zamestnanca druhej kategórie, dôležití boli hlavne pedagógovia. Vtedy som si povedala, keď som na vedeckom mieste, budem sa toho držať, publikovala som, obhájila som PhD., potom som habilitovala a pokračovala vo vedeckej dráhe. Vždy bolo okolo mňa veľa neprajníkov, ktorí tomu nejakým spôsobom bránili, no pre mňa bolo dôležité, že som mala cieľ a zotrvala v jeho napĺňaní. Hovorí sa, že psy štekajú, karavána ide ďalej, takže si treba viesť tú svoju súkromnú karavánu za tým, čo skutočne chcete. Nemyslím si, že je dobré skákať z jedného zamerania na druhé. Šesť rokov študovať veterinárnu medicínu a potom ísť pracovať do poisťovne podľa mňa nie je to pravé, čo človeka v jeho kariérnom živote naplní, aj keď v tej poisťovni lepšie platia. Najdôležitejšie je mať cieľ a práca na jeho dosiahnutí vás musí baviť a napíňať. Keď niečo naozaj chcete, tak to aj dosiahnete! Pritom nemusí ísť o víziu zachrániť ľudstvo, stačí si plniť svoju súkromnú cieľ, ale musíte ho skutočne chcieť naplniť. Vtedy to ide!

Viete študentom prezradiť, čo má pre nich univerzita v pláne, na čo sa môžu tešiť pri dosahovaní svojich cieľov?

Myslím, že celkom potešujúca by pre nich mohla byť skutočnosť, že vďaka viacerým rekonštrukciám budeme mať nielen krajší areál, ale budú mať zrekonštruované budovy aj také tepelné vybavenie, aby zabezpečovali pohodlný priebeh výučby. Na kliniky plánujeme zaobstarať špičkové prístrojové vybavenie – nákup CT, čo však nie je také jednoduché, ako by sa mohlo na prvý pohľad zdať.

Na čo sa môžu študenti bezprostredne tešiť sú akcie pri príležitosti osláv 70. výročia založenia UVLF v Košiciach. V zimnom semestri ďalej pripravujeme spolu s UPJŠ v Košiciach a Technickou univerzitou v Košiciach viacero akcií v súvislosti s oslavami Dňa študentov a 30. výročia Nežnej revolúcie, spomedzi ktorých by som dala do pozornosti študentom novembrový Košický univerzitný koncert, či viacero diskusných fór.

Aby sme študentom vás trochu priblížili, viete sa nám zveriť s nejakými vašimi neduhmi, na ktoré nedáte dopustiť?

Môj neduh sú gumové cukríky – dokážem ich zjesť neskutočné množstvo! Dúfam, že ešte chvíľu potrvá, kým to na mne bude vidno... No a potom, v ťažších chvíľach, keď sa nejako potrebujem odreagovať, si rada objednávam šaty cez internetové obchody. Aj topánky... Snažím sa to ospravedlniť tým, že ich naozaj

potrebujem, ale je pravda, že toho objednávam viac, ako naozaj potrebujem.

Keď už sme pr príjemných pocitoch – okrem povinností má vaša práca určite aj nejaké privilégiá, ktoré si užívate – aké to sú?

Rektor je v konečnom dôsledku sám na rozhodnutia, ktoré musí urobiť. Nieкто by moc rozhodovať o veciach mohol pokladať za privilégium, no ja to vnímam ako obrovskú zodpovednosť, ktorá je na mojich ramenách. Vplýva na mňa stresujúco fakt, že moje rozhodnutie môže v budúcnosti ovplyvniť veľa vecí, vývoj univerzity v kontexte ďalších rokov, aj keď ho robím s najlepším vedomím a svedomím. Čo si však naozaj užívam, sú akademické slávnosti – promócie, imatrikulácie, inaugurácie. Keď tam stojím v talári ako rektorka a počúvam Gaudeamus, tak mi stále behajú zimomriavky po chrbte a vtedy si uvedomujem, že ja, Jana Mojžišová, som rektorka tejto univerzity! Napíňa ma aktívne prispievať k jej chodu. Možno to vyznieva naivne, no pre mňa je naozaj táto univerzita súčasťou môjho života, a preto by som sa aj v budúcnosti chcela podieľať na jej rozvoji, nech už sa ocitnem na akejkoľvek pozícii.

*Za rozhovor v mene redakcie ďakuje
MVDr. Noema Gajdoš Kmecová*

MVDr. SILVIA ŠTEFÁKOVÁ

Jej názory si ľudia radi vypočujú a nielen, keď ide o chod kliniky, ktorú vedie.

MVDr. Silvia Štefáková, známa piešťanská veterinárna lekárka a vôbec prvá žena na čele Komory veterinárnych lekárov Slovenskej republiky rozpráva o štúdiu, štúdiu a opäť štúdiu.

O tom je totiž existencia veterinárneho lekára.

Čo ste si odniesli z domu? Myslím tým návyky, zvyk-

losti a čosi, čo využívate a oceňujete do dnes vo Vašom profesijnom živote?

Všetko čo mám, som si sama vydrela tvrdou prácou a naučila som sa, že v živote nič nie je

zadarmo. Keď niečo veľmi chceš, musíš ísť za tým a nesmieš sa vzdať. Vždy som mala úctu k rodičom, starším, k ľuďom, ktorí v živote niečo dokázali, prírode a všetkému živému.

Veľa stredoškóľakov sa čoraz ťažšie pasuje s rozhodnutím o ich budúcom povolání, píše

štatistici. Predsa len ide o rozhodnutie, ktoré je jedno z kľúčových vo vzťahu k ich životom. Ako ste tento životný medzník prežívali Vy? Mali ste v tom jasno už na pieskovisku?

Pamätám si, že každý rok sme museli vypisovať dotazníky s otázkou, čím chceme byť a ja som vždy napísala niečo iné. Nevedela som to, ani keď som už mala vypísať prihlášku na vysokú školu. Matkini starí rodičia boli farmári a ja som trávila každé prázdniny na dedine medzi zvieratami, behala po poliach a lúkach. Tí otcovi boli tiež farmármi, no a práve môj otec bol vášnivý rybár a tramp. Naučil ma ako sa správať v prírode, ako ju chrániť. Takže jediné, čo som vedela bolo, že chcem pracovať so zvieratami alebo sa venovať ochrane prírody a životného prostredia. Asi som na to bola tak nejako aj geneticky naprogramovaná. Keďže v bývalom režime nebolo veľa možností študovať ochranu prírody a životného prostredia, poradila mi triedna učiteľka študovať veterinárnu medicínu. Dodnes som jej za to vďačná.

V roku 1991 ste úspešne ukončili štúdium na našej univerzite v študijnom odbore všeobecné veterinárske lekárstvo. Čo by ste zvýraznili a podčiarkli ako rozhodujúce pre úspešné absolvovanie štúdia, konkrétne vo Vašom prípade? Aké tipy by ste dali súčasným študentom?

Štúdium, na ešte vtedajšej Vysokej škole veterinárskej v Košiciach, bolo to najlepšie rozhodnutie a moje najkrajšie roky života. Dokonca, asi dva roky po škole, som sa mala problém vrátiť do normálneho života. Veľmi mi chýbal študentský život. Možno k tomu prispel aj fakt, že som skončila školu v období, keď Štátna veterinárna správa pripravovala hromadné prepúšťanie všetkých zamestnancov, ktorí vykonávali kuratívu a ešte nebol podpísaný zákon o Komore veterinárnych lekárov, takže súkromná prax stále neexistovala. Preto sme sa všetci po škole ocitli pol roka na úradoch práce a neskôr na ulici. A aby toho nebolo málo, tak absolventom uzákonili povinné 3 roky praxe. Tú sme si nemali kde urobiť. Kým som sa dopracovala k licencií veterinárneho lekára, robila som 3 roky zadarmo prax na jedinej klinike, kde ma neodmietli zobrať a potom ďalšie 3 roky za dnešných asi 120 eur

mesačne. Bola to ťažká doba, no kolegovia, u ktorých som pracovala ma naučili všetko, čo som nevedela a potrebovala vedieť na to, aby som mohla pracovať samostatne. Za to som im dodnes veľmi vďačná. Takže moju radu súčasným študentom a absolventom by som zhrnula asi do niekoľkých slovenských prísloví, a to bez práce nie sú koláče, najprv daj a potom dostaneš a v živote nič nie je zadarmo. Alebo ako povedal rumunský básnik, prozaik a aforista Valeriu Butulescu: „Často nás až tma naučí vážiť si svetlo.“

V akom kontexte spomínate na štúdium na UVLF v Košiciach? Boli ste napr. účastníčkou ŠVOČ-ky?

Keď som študovala na VŠV ja, tak štúdium bolo 5 ročné a nepísali sa vtedy ani diplomové práce. Roky 1989 – 1991 boli v znamení revolučných nálad, chaosu a veľkých zmien na škole a v celej spoločnosti. Priznám sa, že si nepamätám či sa niekto z môjho ročníka venoval v tomto období nejakej ŠVOČ, aspoň nie tak, ako ju študenti poznajú dnes. Niektorí sme si však mali možnosť privyrobiť počas štúdia na rôznych katedrách a klinikách ako pomocná vedecká sila. A tí šikovnejší dostávali aj prospechové štipendium. Takže napríklad aj ja som bola počas štúdia finančne nezávislá od rodičov a za ušetrené peniaze som si kupovala knihy a cestovala.

Malo vtedajšie vedenie školy za bývalého režimu akési špeciálne požiadavky na študentov?

Jediné, čo mi utkvelo v pamäti je, že do nežnej revolúcie som dlhé hodiny trávila v politickej knižnici a miesto odborných tém som musela prečítať množstvá politických kníh. Príliš veľa času sme zabíjali písaním niekoľkostranových referátov na tému vedeckého komunizmu, marxizmu-leninizmu, dejín robotníckeho hnutia či politickej ekonómie. Nikdy som nepochopila, prečo sa toto všetko musím na veterine učiť. Žiaľ, vtedy to boli asi najdôležitejšie predmety na škole. Našťastie prišla študentská revolúcia a tieto predmety sme zrušili a dnes sa študenti môžu naplno venovať iba štúdiu veterinárnej medicíny a aj ŠVOČ.

V priebehu štúdia ste sa zúčastnili viacerých

stáží v zahraničí. Ako príklad možno uviesť mestečko Lublin či Helsinki. Ako vnímate tieto skúsenosti? Prispeli k profilovaniu Vašich predstáv, kde sa vidíte na trhu práce?

Na Lublinskej veterinárskej škole som bola počas štúdia ešte za socializmu. Bola to ťažká doba, rok pred revolúciou, v období potravinovej krízy v Poľsku. Obchody boli prázdne a prevažne zatvorené. Asistenti na katedrách mali menší plat ako ja prospechové štipendium. My sme našťastie v bývalom Československu až také extrémne nezažili. Napriek tomu spomínam na túto prax v dobrom. Naučila som sa veci, ktoré som napríklad na našej škole nevidela, a to ako robiť externú fixáciu zlomenín, alebo všetko o manipulácii a liečbe kožušinových zvierat na farmách. Tie boli v Poľsku vtedy veľmi rozšírené. V Helsinkách som bola rok po revolúcii, keď u nás ešte vládol chaos a bol to opačný extrém. Prvýkrát som videla súkromné kliniky pre malé zvieratá, veľkú prax na prevažne malých súkromných farmách, mala som možnosť urobiť si cisársky rez či rumenotómiu na stojacej krave priamo v maštali. To bolo vtedy u nás nevidané, pretože nás učili, že takéto zákroky na otvorenom zvierati je možno robiť iba vo veterinárnej nemocnici pre veľké zvieratá, ktorých bolo za socializmu pomerne dosť. Teraz každý veľmi polemizuje o feminizácii veterinárnej praxe a problémoch s tým spojenými. Ja som napríklad, tak ako aj iné moje kolegyně, veľakrát zažila aj poznámky a posmešky od mužských kolegov o našich predispozíciách a kvalitách vo veterinárnej praxi. Ale už vtedy pred tridsiatimi rokmi boli vo Fínsku asi z 80-tich percent veterinárky iba ženy. Robili na klinikách aj v teréne, boli veľmi šikovné a nikto to za problém nevidel, ani to neriešil.

Je výhodou pripísať si podobnú skúsenosť do životopisu?

Naopak, dnes sú takéto skúsenosti v praxi doslova žiadané, a to v každej profesii, nielen vo veterine. Absolventi s praktickými skúsenosťami majú cenu zlata.

Od roku 1997 vediete vlastnú veterinárnu kliniku. Odvtedy rukami Vášho tímu prebehol ne jeden huňatý pacient. Klinika sa však netají tým, že mnohí z pacientov majú zázemie, a

vlastne nemajú. Spolupracujete totiž s útlukami. Ako to vyzerá s útlukáčmi na Slovensku?

Útluky na Slovensku to je „neverending story.“ Aj keď sa podmienky v nich zásluhou ľudí, ktorým osud túlavých a týraných zvierat nie je ľahostajný, veľmi zlepšil, dodnes mi nerobí dobre pohľad na fyzicky a aj psychicky utýrané zvieratá. Asi nikdy nepochopím, prečo je rod Homo sapiens sapiens schopný takýchto doslova zverstiev. Pevne dúfam, že povinné čipovanie a sprísnené zákony o ochrane zvierat a welfare pomôžu odstrániť túto neúnosnú situáciu.

Dalo by sa povedať, že popularita útlukáčov začína stúpať a tým kráčajme s trendom západu?

Veľmi pomaly, ale našťastie áno. Možno sa mýlim, ale nepoznám veterinárneho lekára, ktorý by si kúpil psíka od množiteľa. Každý má doma buď čistokrvné zviera z chovateľskej stanice alebo útlukáča. Ja sama mám doma rozkošného psíka z miestneho útluku a každému odporúčam, pokiaľ neplánuje chovať alebo chodiť na výstavy, aby si vzal psíka z útluku. Tieto zvieratá sa vám za trocha pohladenia odvdčia neskutočnou oddanosťou a láskou. Francúzsky spisovateľ Victor Hugo napísal: „Pes, to je cnosť, ktorá sa stala zvieratom, pretože sa nemohla vteliť do človeka.“

Rok 2017 a Vy. Úspešne ste obstáli vo voľbách prezidentky/prezidenta KVL SR ako prvá žena vôbec. Znamená to niečo pre Slovensko, znamená to niečo pre veterinárne lekárky?

Z dvadsaťpäťročnej histórie komory som bola 18 rokov jedinou ženou v jej orgánoch a teraz prvou vo vedení. Už som spomínala, že dlhé roky bola veterina u nás čisto mužskou doménou a ak sme aj neboli z ich strany zaznávané, určite sme žili v tieni našich mužských kolegov. Myslím si, že pre ženy veterinárky to je určite príklad, že dokážeme vykonávať rovnako profesionálne a zodpovedne veterinárnu prax ako naši mužskí kolegovia. Ale nepopieram, že je to pre nás trochu ťažšie ako pre mužov a to nemyslím na fyzické predispozície, ale to že sme aj matkami a je niekedy ťažké sklbiť materstvo, deti, rodinu, prácu, funkciu či kariéru. Našťastie trendy sa menia nielen vo veterine, ale v celej spoločnosti, takže dnes už nie je raritou, že sú muži na materských dovolenkách alebo

prebrali starostlivosť o deti a ženy sú živiteľkami rodiny. Ale bez pomoci, pochopenia a podpory našich partnerov a rodín, by to bolo pre nás veľmi ťažké, aj keď niektoré ženy to obdivuhodne dokážu zvládnuť aj samé. Ja osobne vnímam ženy v rôznych profesiách a funkciách veľmi pozitívne, pretože si myslím, že na svete je veľa hrubého násilia a utrpenia. Mám pocit, že by sa to mohlo vplyvom žien zlepšiť. Nie som feministka a ani nemám toto označenie rada, uznávam inštitút manželstva a funkciu rodiny, ale som za rovnaké práva a povinnosti pre obidve pohlavia či už v rodine, v práci a aj v spoločnosti.

Moment, kedy Vám boli výsledky volieb oznámené musel byť zaručene emotívny. Aké pocity Vás sprevádzali?

Nikdy som si nemyslela, že práve ja som ten najsprávnejší kandidát na túto pozíciu. Navyše som mala veľmi silných mužských protikandidátov, a to hlavne osobnostne. Dokonca boli voľby pripravované tak, že z prvého kola nemôže vziť istý víťaz a voľba prezidenta bude určite dvojkolová. Nikto nečakal a ja už vôbec nie, že dostanem viac hlasov ako obaja moji protikandidáti dohromady a budem zvolená nadpolovičnou väčšinou hlasov. Bola som taká dojatá, že som sa v záverečnej reči takmer nezmohla na slovo. Nikdy by som však nevyhrala voľby bez pomoci mojich kolegov, ktorých som si vybrala aj do svojho tímu a bez láskavej podpory mojich kolegýň, kolegov a priateľov, ktorých som našla vo svojej profesii.

Vedeli by ste v jednoduchosti uviesť, čo to zahŕňa byť prezidentkou KVL SR?

Je to hlavne nielen množstvo práce, ale aj veľký pocit zodpovednosti za celú komoru a celú našu profesiu. Povinnosť slúžiť všetkým jej členom, vzdelávať ich, pomáhať im, vážiť si ich a udržiavať spoluprácu so všetkými stavovskými organizáciami, neustále bojovať s úradmi a legislatívou za naše práva a snažiť sa zvyšovať kredit našej profesie v spoločnosti. Neustále posilňovať a byť súčasťou našich troch pilierov veterinárnej profesie na Slovensku. Žiaľ, aj dočasne odsunúť rodinu a prax na vedľajšiu koľaj a venovať sa tejto práci na plný úväzok. Toto by si mali trochu uvedomiť aj kolegovia, ktorí

kandidujú na posty vo vedení komory v budúcich voľbách, že je to daň, ktorú budú musieť zaplatiť.

Aké atribúty by podľa Vás mal spĺňať veterinárny lekár?

Profesia veterinárneho lekára je podľa mňa jednou z najťažších a odborne a psychicky je veľmi náročným povolaním. Asi ani nepoznám veterinárneho lekára, ktorý by nebol pracovitý a úplne oddaný svojej práci. Bez toho sa vlastne táto profesia ani nedá vykonávať. Žiaľ, možno práve toto je dôsledok toho, že sme prepracovaní, vyhorení, máme veľa zdravotných problémov, patríme medzi profesie celosvetovo s najvyšším počtom samovrážd a zomierame pomerne mladí, ešte v aktívnom veku. Ak si pôjdete dať urobiť životnú poisťku, budete zaradení do prvej skupiny medzi najrizikovejšie profesie spolu so skúšobnými pilotmi. Napriek tomu všetkému, ja osobne neľutujem, že som si to vybrala. Táto profesia je rovnako zaujímavá ako je aj krásna.

Slovensko je integrované do vyššieho celku, myslím tým Európsku úniu. Akou formou komunikuje KVL SR s jednotlivými členskými štátmi?

Komora veterinárnych lekárov SR je súčasťou európskych a svetových veterinárnych organizácií, a to ako právoplatný člen Svetovej veterinárnej asociácie (WVA), Európskej veterinárnej federácie (FVE), Únie európskych veterinárnych praktikov (UEVP) a Združenia stredoeurópskych krajín V4plus, kde sa jej členovia nielen pravidelne zúčastňujú na ich zasadaniach, ale aktívne na nich aj vystupujú a snažia sa svojimi názormi a pripomienkami ovplyvňovať zmeny v našej profesii a tak sa spolupodieľať na našej veterinárnej budúcnosti. Zároveň sa snažíme spolupracovať s našimi susedskými komorami vo vymieňaní si odborných skúseností na rôznych bilaterálnych stretnutiach.

Dalo by sa zhodnotiť, ako sú slovenskí veterinárni lekári vnímaní z pohľadu zahraničia?

Podľa množstva žiadostí o potvrdenia na prácu do zahraničia, prichádzajúcich na komoru od absolventov, sú veterinárni lekári zo Slovenska

veľmi obľúbení a žiadaní v zahraničí. Možno aj toto spôsobuje nedostatok kvalitných absolventov na našich domácich klinikách, že nám všetci šikovní „utekajú“ a zostávajú v zahraničí. Čo sa týka celého veterinárneho stavu a našej komory, tak si myslím, že sme urobili veľmi dobré meno našej komore nielen aktívnym vystupovaním na medzinárodných zasadaniach, ale aj organizáciou zasadania FVE a všetkých jej sekcií tento rok na Slovensku, kde sme dostali ocenenie nielen od vedenia FVE, ale aj od všetkých zahraničných kolegov ako jedno z najlepšie zorganizovaných medzinárodných zasadaní.

Produkujú slovenské školy s veterinárnym zameraním vzdelávanie na úrovni, a tým kvalitných absolventov?

Spomínala som, že naši absolventi sú veľmi obľúbení v zahraničí. Nedávno som sa bavila so svojimi kolegami, že nepoznám inú profesiu, ktorá by sa uplatnila v toľkých povolaniach. V takých, ktoré mnohokrát nemajú ani nič spoločné s veterinou samotnou. Nájdeme ich všade vo farmabiznise, potravinárstve, vede, výskume, školstve, poľnohospodárstve, v laboratóriách, v štátnych a kontrolných úradoch, plemenárskych podnikoch, aj ako chovateľov, farmárov či podnikateľov v rôznych odvetviach a aj v politike. Proste nie nadarmo sa asi študuje všeobecné veterinárske lekárstvo.

Ako sa žije veterinárnym lekárom na Slovensku? Sú spoločnosťou docenení?

Aj keď sa naša sociálna situácia v dnešnej dobe o dosť zlepšila, ako som spomínala, nič nie je zadarmo. Naš vyšší životný štandard je za cenu driny, odriekania si a mnohokrát na úkor rodiny a nášho voľného času. Navyše celosvetovo sme sa ako veterinári prepadli z pozície najprestížnejších a dobre finančne a spoločnosťou ohodnotených profesií do priemeru. Preto sa teraz intenzívne diskutuje ako tento neželaný trend zastaviť a vrátiť profesiu veterinárneho lekára na prvé miesta v rebríčku najprestížnejších profesií.

S akými sťažnosťami v súvislosti s výkonom povolania členov KVL SR sa najčastejšie stretávate? Vedeli by ste uviesť najbanálnejšie?

Ani jedna zo sťažností nie je banálna, pretože je pre každého veterinárneho lekára nepríjemná a mnohokrát veľmi traumatizujúca. A rovnako je nepríjemná aj pre kolegov, ktorí tieto sťažnosti prešetrujú a majú spravodlivo rozhodnúť v súlade so zákonom a svojím najlepším vedomím a svedomím. Naši klienti sú čoraz náročnejší a neodpustia nám žiadne odborné pochybenie. Preto je veľmi dôležité, aby sme robili svoju prácu odborne, neustále sa zdokonaľovali, vzdelávali a hlavne nepreceňovali svoje schopnosti. Nie je hanbou referovať pacienta na lepšie vybavené, špecializované pracovisko. Naopak, špecializácia pracovísk a veterinárnych lekárov je trendom nielen v zahraničí, ale už aj u nás doma. Výsledkom bude spokojný klient, ktorý sa k vám znova rád vráti poďakuje sa vám.

Zmenilo sa postavenie veterinárnych lekárov v spoločnosti od Vašej registrácie v KVL SR?

Ak vezmeme sociálne a ekonomické postavenie, tak si myslím, že u väčšiny sa zlepšilo. Ale mám pocit, že spoločenské postavenie našej profesie sa zhoršilo. Myslím, že nás naši klienti už nevnímajú ako autoritu – „naš pán doktor“, ale stali sme sa tovarom a každý má pocit, že môže u nás zjednávať ceny, či si nás môže kúpiť za peniaze. A tak sa k nám aj klienti niekedy správajú. Možno si za to ale môžeme sami, že sa mnohokrát necháme našimi klientmi tlačiť do vecí, ktoré znižujú vážnosť a dôstojnosť našej profesie.

Ak by ste mali vybrať jednu z právnych reforiem zavedenú v rámci Vášho pôsobenia vo funkcii prezidentky KVL SR, na ktorú ste spomedzi ostatných najpyšnejšia, ktorá by ňou bola?

Niektoré z mojich predvolebných sľubov sa mi už podarilo splniť, a to 100 % navýšenie platieb v rámci Plánu veterinárnej prevencie a ochrany štátneho územia SR (VPO), takmer po 13 rokoch, vyjednanie voľnej ceny za registráciu zvieratá popri cene za čipovanie danej zákonom na Ministerstve pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR. Stále pracujeme na príprave štandardov vo veterinárnej praxi. Obzvlášť ma teší nová zmluva s UVLF v Košiciach o vzájomnej spolupráci a vykonávaní praxe študentov na veterinárnych pracoviskách. Samozrejme, nie je to iba moja

práca ale práca celého kolektívu, bez ktorého by to ani nebolo možné uskutočniť.

Jeden zo svetov predstavuje chod Vašej kliniky v Piešťanoch, druhý aktívne pôsobenie v KVL SR. Ako sa Vám darí tieto dva svety skombinovať?

Veľmi ťažko. Na klinike som teraz k nevôli ostatných mojich kolegov a aj klientov veľmi málo. Väčšinu môjho času zaberá práca v komore a pre komoru. Spolu s ostatnými mojimi kolegami vo vedení sa podieľam na organizovaní vzdelávania, všetkých športových a spoločenských akcií, hospodárení, legislatíve, riešim množstvo agendy, mám na starosti sekretariát, prípravu zasadaní prezidií, bilaterálnych stretnutí a zahraničie, takže aj veľmi cestujem a nie som stále doma. Našťastie mám rodinu a dieťa, ktoré majú pre mňa pochopenie a na klinike tie najlepšie kolegyne, na ktoré sa môžem odborne a ľudsky spoľahnúť.

Je koniec pracovnej doby, máte priestor

na voľnočasové aktivity. Akou formou sa regenerujete a načerpávate nové sily? Aká je Vaša forma „ventilu“?

Ak nie som na klinike alebo do večera nesedím pri počítači a telefóne, neriešim agendu, neorganizujem práve nejakú akciu, netelefonujem s kolegami, nečítam naše a zahraničné maily a neodpovedám na ne, nepíšem články, nepripravujem sa na zasadania, necestujem po Slovensku či po svete, tak sa snažím venovať svojej dcére, psíkovi a rodine. Najviac čerpám nové sily na športových a spoločenských akciách, ktoré organizuje komora, pretože mám možnosť byť v prírode a s ľuďmi, ktorí sú mi nielen profesijne, ako aj ľudsky veľmi blízki, ktorých pokladám za svojich priateľov a mám ich veľmi rada. Navyše ich priateľstvo, rady a morálna podpora je pre mňa v tejto funkcii veľmi dôležitá.

*Za rozhovor s prezidentkou KVL SR, MVDr. Silviou Štefákovou, ďakuje
Richard Pavlík.*

MVDr. CYRIL BONTA

Dnes už osemdesiatnik a stále aktívny vo svojej profesii. Narodil sa v dedinke Pečenice, okres Levice, do roľníckej rodiny. Po ukončení stredoškolského štúdia sa rozhodol podať prihlášku na Vysokú školu veterinárnu do Brna. O vysokej škole v Košiciach sa dozvedel až z listu, ktorý mu prišiel z Brna. V liste sa písalo, že ho očakávajú na prijímacom pohovore v Košiciach. Doktor Bonta nastúpil na školu v roku 1958 a po jej skončení vykonával prax na Okresnej veterinárnej správe v Leviciach.

Na aké zážitky zo študentských čias si spomínate najviac?

V škole sa zvykol robiť na prvého mája karneval, v tých časoch sa likvidovali kone, lebo už neboli potrebné (kone sa v poľnohospodárstve prestávali používať na prácu). Tak sa vymyslelo, že naložia jedného koňa na vlečku, ktorého ťahali ďalšie dva kone a dvaja kolegovia ho akože ošetrovali a ja som pri tom hral ešte na trúbke.

Ako ste sa dostali ku koníkom, ktoré sú Vašou vášňou a prakticky sa im venujete dodnes?

V roku 1978 existoval zväz drobnochovateľov

a vtedy sa nemohli chovať veľké kone, ale v rámci zväzu drobnochovateľov sa dalo doma chovať poníkov. V tom roku som doniesol do Československa plemeno Welsh pony, ktoré dovtedy na našom území nebolo chované. Tiež som doniesol prvého žrebca menom Branco. Ten sa neskôr stal zakladateľom plemena Slovenský športový pony.

Neskôr sa mi podarilo doniesť ešte dve kobyly a toto plemeno som choval až do nežnej revolúcie. Po revolúcii som začal hospodáriť a potreboval som kone, ktoré by boli doplnkom mechanizácie na farme. V druhej polovici roku 1991 som doviezol štyri kobyly plemena Hafling z Rakúska. V tom období sa toto plemeno u nás ešte nechovalo. Mali sme plemenné 4 kobyly a 2 žrebce. Chovatelia tohto plemena chodili k nám pripúšťať svoje kobyly. Neskôr som založil Asociáciu chovateľov Haflingov a v roku 2000 mala okolo 40 členov. V roku 2009 som získal osvedčenie s celoštátnou platnosťou s odborným obsahom hodnotenie koní plemena Hafling.

Získali ste aj popredné umiestnenia...

Áno, minulý rok na stredoslovenskej výstave koní sa moja kobyla stala víťazkou v kategórii žriebätá Hafling do 2 rokov.

Pánu MVDr. Cyrilovi Bontovi chcem v mene redakcie časopisu ARDO zagratulovať k úspechom v chove koní na Slovensku a

poďakovať mu za čas a ochotu, ktoré mi venoval pri poskytnutí rozhovoru.

Ivana Lančaričová

Niečo o plemene Hafling

Hafling pochádza z Tirolských Álp v Rakúsku, kde vznikol pravdepodobne krížením malých horských plemien a orientálnych koní. Existuje viacero názorov o plemenách, z ktorých bol hafling vyšľachtený, no prevláda názor, že to boli hlavne plemená norik, hucul a arabské kone. Isté je, že prvé haflingy žili už v roku 1282. Pomenovanie hafling však dostali až na prelome 19. a 20. storočia, podľa obce Hafling pri Merane. Za plemenníka moderného chovu haflinga sa považuje svetlohnedý polokrvný žrebec Folie. Vyskytuje sa vo farbách isabela alebo ryšiak. Hriva je podobne ako chvost zvlnená a ľanovo sfarbená. Odznaky sú povolené a veľmi časté na hlave i na končatinách.

Je štíhly, má korektný základ, tvrdé kopytá výška KVH až 150 cm (žrebec od 142 cm a kobyla od 138 cm); hmotnosť 420 – 500 kg; krátka, štíhla hlava s veľkými širokými nozdrami, široké čelo, veľké jasné oči a krátke uši. Je to kôň odolný, dobre osvalený a dlhoveký.

Z európskych plemien sa hafling označuje ako najviac adaptabilný, jeho využitie je všestranné.

Pôvodne bol používaný pre prácu v lese a v poľnohospodárstve. V súčasnosti je výborný na vozatajstvo, western alebo voltíž. Stále väčšiu obľubu získava v nižších súťažiach, v drezúre a v parkúrovom skákaní. Je tiež vhodný na hippoterapiu a pre deti kvôli svojmu nízkemu vzrastu, spoľahlivosti a príjemnému vzhľadu.

<https://www.outdooractive.com/en/route/bicycle-ride/bolzano-and-environs/road-biking-terlano-merano-avelengo-meltina-terlan-meran-hafling/16418968/#dmlb=1>

KEĎ SA ZDOLÁVAJÚ SCHODY

MVDr. Marcel Kovalik, PhD., DipECVD, MRCVS., jeden z členov vedenia European College of Veterinary Dermatology, európsky špecialista v oblasti dermatológie, absolvent našej alma mater, držiteľ ceny Young Investigator's prize za najlepší výskumný abstrakt, spoluzakladateľ veterinárnej nemocnice Anima...

Myslím si, že niektorí moji spolužiaci sú ešte stále zaseknutí na prvej vete a snažia sa dešifrovať tú polovicu titulov, o ktorých v živote nepočuli. Stačí, aby ste si prečítali nasledujúce stránky a pochopíte, aký kus cesty musel tento človek prejsť, aby ich získal.

Čo Vás viedlo ku štúdiu na našej univerzite?

Už od útleho detstva som mal veľmi dobrý vzťah ku zvieratám. Dokonca som raz v zime priniesol domov šteňa z ulice, ktoré nám zničilo väčšinu topánok. Otec zavelil, že ten pes musí ísť z domu. Ja som vyhlásil, že ak tu neostane pes, tak ani ja a utiekol som do hôr. Samozrejme ma išiel hľadať. Postupne sa u mňa rozvinul neutíchajúci hlad po vedomostiach. Hlavne, čo sa týka medicíny malých zvierat.

Čím si Vás získala práve dermatológia?

Veľmi ma zaujala už počas štúdia, keď som začal čítať knihu *Nemoci psů a koček* od profesora Svobodu. Ochorenia kože sú veľmi dobre viditeľné a behom praxe som si uvedomil, že najčastejší pacient vo veterinárnej ambulancii je práve ten dermatologický.

Ešte na začiatku doktorandského štúdia som bol na medzinárodnom kongrese v Lubline v Poľsku, kde prednášali odborníci z Francúzska a spomenuli cyklosporín. V tej dobe to bola látka známa iba pre humánnych lekárov, nie pre veterinárnych lekárov v strednej Európe. Jeden z prednášajúcich nás informoval, že sú dva typy cyklosporínov, jeden od firmy Novartis a druhý, generický, ktorý vyrába firma Ivax. Vtedy sa mi v hlave zrodila myšlienka: Čo keby som spravil štúdiu, v ktorej by som účinok generického cyklosporínu testoval v terapii atopickej dermatitídy psov?

Zároveň som na tejto konferencii spoznal profesora Pomorského, ktorému sa veľmi zapáčilo moje nadšenie pre cyklosporín. Počas

svojej kariéry bol jedným z najväčších poľských dermatológov, akého poznám.

Po návrate z Lublinu som sa rozhodol k prevratnému kroku. Napísal som v mene našej a Lublinskej univerzity email generálnemu riaditeľovi Ivaxu o mojom zámere poľsko-slovenskej štúdie na tému cyklosporín v terapii atopických pacientov. Pár dní nato mi prišla pozitívna odpoveď. Zhodou okolností sa im v tom čase kvôli administratívnej chybe vrátil z Ameriky kontajner s cyklosporínom, ktorý bol ešte dlho pred expiráciou. Z istého zákonného dôvodu, ho už nemohli ďalej distribuovať a rozhodli sa nám tú zásielku darovať na klinický výskum. S pomocou profesora Pomorského a profesora Kozáka som doktorandskú prácu obhájil v Košiciach a získal titul PhD. Touto cestou by som im obom chcel poďakovať za všetko, čo pre mňa urobili.

Aký bol Váš impulz spraviť si európsku diplomovanú špecializáciu?

Odštartoval to jeden slide na prednáške doktora

Ladislava Smatanu. Bol to obrázok postavy ako stojí pred jedným obrovským schodom a za ním bolo niekoľko ďalších schodov. Nespomínam si, čo bolo pri ňom písané. Doktor Smatana nám povedal, aby sme sa nebáli schodov, ktoré sú na prvý pohľad nezdolateľné. Veľmi ma to oslovilo. Bol som ešte študent a s mojím kamarátom, spolužiakom, teraz aj spoločníkom MVDr. Martinom Mitrom, MRCVS, CertAVP sme mali sen o vlastnej nemocnici. Chcel som úspešne dokončiť PhD. a tam sa moje schody končili.

Kým som nespoznal MVDr. Petra Šrenka, DipECVN, ktorý bol už vtedy európsky diplomovaný špecialista v neurológii. Bol prvý, ktorý mi o rezidentúre povedal.

Môžete nám priblížiť rezidentúru?

Je to trojročný program pre všeobecných veterinárnych lekárov, ktorý sa chcú špecializovať. V Európe je slovo špecialista chráneným termínom. Veterinár, ktorý sa tak prezentuje bez európskeho diplomu, môže prísť o licenciu.

Prečo ste začali pôsobiť vo Veľkej Británii?

Opäť tu zohráva úlohu jedna kľúčová osoba. Je ňou MVDr. Ľubomír Páleník. Bol jeden z prvých Slovákov, ktorý absolvoval rozdielové skúšky v Británii, aby bol jeho diplom akceptovaný pre Royal College of Veterinary Surgeons. Náš ročník už tieto skúšky robiť nemusel. Poprosil som MVDr. Tatianu Weissovú, PhD., aby ma s ním zoznámila na kongrese v Prahe. Povedal som mu, že sa chcem zapojiť do rezidentského programu a pracovať vo Veľkej Británii. Odvetil mi, že je to veľmi ťažké a pre Slováka priam nemožné, dostať sa do takého programu. Potvrdil mi moju osobnú mienku, že mám biednu angličtinu, ale zároveň súhlasil, že sa mi pokúsi pomôcť. Prihovoril sa u svojich šéfov na klinike vo Veľkej Británii, aby ma pozvali na pohovor.

V hlave som si vopred predstavoval rôzne scenáre, čo sa ma budú pýtať a pripravoval si odpovede. Na pohovore som rozprával energicky a s neuveriteľným nadšením. Nevieť, čo ich presvedčilo, či moje nadšenie alebo ich spokojnosť s doktorom Páleníkom. Doteraz netuším, prečo ma prijali. (Povedal doktor s neskryvaným pobavením.)

Začiatky na klinike boli... veľmi zaujímavé. Hlavne prvé mesiace, kedy som sa ešte len začal zoznamovať s novým prostredím, systémom, jazykom. Dokonca aj sestričky boli ako pily. „*Prečo to takto robíš? Ako to, že to nevieš?*“ Stretával som sa denne s viac ako dvadsiatimi klientami, čo bola tá najlepšia škola angličtiny. Doteraz spomínam, ako za mnou prišla klientka s mopslíkom a ja som sa jej spýtal: „*Is your dog chip?*“ („*Mal som na mysli, či je jej pes mikročipovaný.*“) „*What do you mean cheap?*“ *My dog is very expensive!*“ vyštekla a vybehla z ambulancie. Na začiatku sa na mňa ľudia bežne sťažovali kvôli nedorozumeniam. Časom sa moja slovná zásoba rozšírila a mojich prešľapov bolo stále menej a menej.

Ako sa môže človek dostať do rezidentského programu?

Na začiatku je pohovor s kandidátmi, ktorí sú vyselektovaní z veľkého počtu ľudí na troch, maximálne piatich a z nich sa nakoniec vyberie iba jeden rezident. Veterinár musí spĺňať isté kritéria. Jedným z nich je napríklad minimálne dvojročná prax ako všeobecný veterinárny lekár alebo ročný intership.

Pôvodne som sa chcel dostať do amerického programu. Napísal som email do americkej College of Veterinary Dermatology (ACVD), či spĺňam podmienky. Oni na takéto emaily odpovedajú raz za „pol roka“. O to väčšie bolo moje prekvapenie, keď mi prišla odpoveď hneď na druhý deň. V slovenčine.

„*Dobrý deň pán doktor Kovalik. Áno, spĺňate podmienky.*“ S podpisom Dr. Med. Vet. Patrick Hensel, Dipl. SCVD, Dipl. ECVD. Vysvitlo, že jeho otec bol Slovak, ktorý emigroval do Švajčiarska a Patrick mal v tom období v ACVD na starosti komunikáciu s verejnosťou a všimol si môj email, preto naňho hneď odpovedal. Odporučil mi, aby som si podal prihlášku na viacero univerzít. Boli sme s mojou manželkou Mirkou na mnohých pohovoroch v Londýne, Bristone, Edinburgu, Severnej Karolíne, ale všade sa záverečná veta od komisie začínala slovom unfortunately, kým som neprišiel na univerzitu v Edinburgu, druhýkrát po niekoľkých rokoch.

Vďaka, skoro dvojročnej praxi vo Veľkej Británii, písomným odporúčaniam od doktora Dannyho

Scotta a doktora Thierryho Olivryho, u ktorých som absolvoval stáže, ukončeného PhD. o cyklosporíne a angličtine, ktorá už bola na úplne inej úrovni, ma nakoniec na rezidentúru v Edinburgu prijali.

Vraveli ste, že dostať sa do rezidentského programu je pre Slováka takmer nemožné. Čiže to najhoršie ste už mali za sebou?

Ale kdeže. Skúška na konci rezidentúry je omnoho ťažšia ako prijímacie pohovory. Napríklad tento rok sme mali trinástich končiacich rezidentov z dermatológie a spravili ju len piati.

Z čoho sa skúška skladá a aké sú podmienky pre rezidenta, aby k nej bol pripustený?

Je to 16-hodinová skúška, ktorá sa skladá zo 4 blokov. Behom nich musí rezident odpovedať na rôzne otázky, písať eseje a vyhodnotiť klinické prípady vo forme fotodokumentácie. Z každého bloku musí získať určitý počet bodov a ich súčet musí prekročiť dané minimum, aby bol človek úspešne certifikovaný ako diplomovaný európsky špecialista.

Pred samotnou skúškou musíte splniť nasledujúce kritéria. Tri roky prijímať referovaných pacientov a spolu so svojim mentorom, ktorý sa vám po celé tie tri roky osobne venuje, ich diagnostikovať, liečiť, robiť klinický výskum, napísať minimálne dve karentové publikácie, čo je za tri roky veľmi náročné. Nám sa ich podarilo odpublikovať dvadsať spolu s knižnou publikáciou. Osem hodín denne vrámci klinickej praxe učiť študentov a prednášať na univerzite. *(Pre viac informácií je na konci rozhovoru link na časopis vetžurnál, kde je od doktora Kovalika písaný editoriál o tom, ako sa zorientovať v špecializáciách a rezidentských programoch. Poprípade navštívte stránku www.ebvs.eu)*

Mal som úžasného mentora profesora Keitha Thodaya. Sedel pri mojich článkoch niekoľko hodín denne, opravoval ich a každý týždeň sme spolu diskutovali o našich referovaných pacientoch a rôznych štúdiách z medzinárodného žurnálu *Veterinary Dermatology*. Celková atmosféra na univerzite v Edinburgu ma veľmi motivovala v mojom vzdelávaní a publikačnom raste. Britskí rezidenti nechápali, prečo toľko publikujem. A ja som zase nerozumel im, že na

mieste tak nekonečných možností a informácií, nevyužívajú možný potenciál.

Koľkokrát môže rezident skúšku opakovať?

Maximálne trikrát a musí ju spraviť do určitého počtu rokov. Výnimky sú len v prípade tehotenstva, zdravotných problémov a vážnej situácie v rodine, kedy sa stanovený termín posúva. Je veľa prípadov, kedy je doktor prijatý na rezidentúru, pustený ku skúške, ale nikdy ju nespraví.

Prečo ste sa rozhodli vrátiť na Slovensko?

Hlavne kvôli rodine. Spolu s Mirkou sme chceli, aby naše deti vyrastali pri starých rodičoch. Plus aj realizácia našej nemocnice Anima v Žiline spolu s MVDr. Martinom Mitrom, MRCVS, CertAVP a jeho manželkou MVDr. Monikou Mitrovou.

Čo by ste odkázali študentom našej univerzity?

Veľmi ťažká otázka... Neviem akoby som to v skratke povedal.

Rád by som sa vrátil k tomu obrázku so schodmi, ktorý som na začiatku spomínal. Myslím si, že toto bola jeho pointa: „*Nebojte sa mať vízie, snívať a posúvať sa vpred. Ale začnite preto aj niečo robiť*“.

Linky:

[https://www.kvlsr.sk/ganet/kvlsr/portal.nsf/wdoc/d6d254f74e219556c125830d002db40b/\\$FILE/VŽ%200318.pdf](https://www.kvlsr.sk/ganet/kvlsr/portal.nsf/wdoc/d6d254f74e219556c125830d002db40b/$FILE/VŽ%200318.pdf)

<https://ebvs.eu>

<https://www.anima.sk/galeria/>

Natália Stohlová

ČÍM SOM BOL... TERAŽKY SOM SPISOVATEĽOM

Prorektorom pre mimoriadne formy štúdia, riadenie školského poľnohospodárskeho podniku a styk s praxou v rokoch 1990 – 1992, prorektor pre rozvoj školy v rokoch 1992 – 1994, emeritný profesor, autor odbornej literatúry v oblasti súdneho veterinárskeho lekárstva a znaleckého dokazovania a pohodového čítania, absolvent dvoch vysokých škôl, zaujímavý, úžasný, skromný, milý človek disponujúci znalosťami z viacerých odvetví života... Dalo by sa ešte dlho pokračovať v charakteristike tejto osobnosti, no viac sa dočítate v nasledujúcich riadkoch. Prezradím vám len jeho meno: prof. MVDr. JUDr. Andrej Bugarský, PhD.

Ako prvé ste vyštudovali veterinu, čo Vás lákalo na veterine, prečo ste sa ju rozhodli študovať?

Pre štúdium veterinárskeho lekárstva som sa rozhodol vzhľadom na nedostatok mojej afinity k štúdiu technických disciplín. Deskriptívna geometria dodnes pre mňa predstavuje niečo ako vedu, ktorou je astronómia, a to napriek tomu, že neskromne tvrdím, že mám dosť dobrú predstavivosť. Pri výbere štúdia veterinárskeho lekárstva rozhodla snád' aj skutočnosť, že som slušne prosperoval z biológie, ktorú som mal rád ako predmet, i keď menej ako telocvik.

Ktorý predmet ste mali počas štúdia veteriny najradšej? A ktorý najmenej?

Z pohľadu študentov o tom častokrát rozhodovalo správanie sa pedagógov. Jednoznačne označiť študijný predmet, ako najobľúbenejší, a naopak, je neľahká úloha. Na chuť som prišiel najmä štúdiu pôrodníctva a v pohode som absolvoval prakticky všetky študijné predmety a nemusel som využiť možnosť absolvovať skúšku v opravnom termíne ani jedenkrát počas štúdia, i keď za cenu hodnotenia „dobrý“ v piatich prípadoch. V čase mojich štúdií boli vedomosti hodnotené známami výborný – 1, veľmi dobrý – 2, dobrý – 3, nevyhovelo. A keď som uviedol najobľúbenejší predmet, uvediem aj ten, o ktorom môžem povedať, že bol na opačnom póle. Bola to politická ekonómia. Musím priznať, že súdne a verejné veterinárske lekárstvo, ktorému som sa venoval väčšiu časť svojho profesionálneho života, počas pregraduálneho štúdia, nepatrilo k tým predmetom, ktoré mali bližšie k spomínanému pôrodníctvu, skôr naopak.

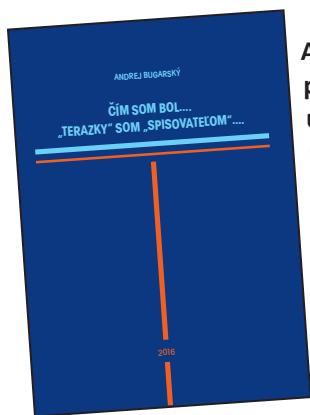
Skúste sa s nami podeliť o Vašu vtipnú príhodu zo štúdia alebo praxe.

Pred žiadosťou zo skúšok som si nemusel nastavovať budík. Zobudila ma potreba ísť na potrebu. Do času, kým som na skúške nepoznal otázky, na ktoré som mal odpovedať, som pociťoval mimoriadnu nervozitu. Spomínam si na skúšku zo zoohygieny u pána prof. Rosochu. Vybral som si z misky 3 žetóny s číslami otázok a s hrôzou som zistil, že všetky majú spoločného menovateľa, týkajú sa stavebného konania. Boli to tri otázky odprednášané na prednáške, ktorú som neabsolvoval. Svojimi odpoveďami som rozhodne pána profesora neuspokojil, čo on s podivením vyjadril slovami: „*Vy ste považovaný za dobrého študenta*“. Zostal som ticho, ale musel som zareagovať na otázku: „*Prečo ste sa neučili?*“ Nesmelo som namietal, že som sa snažil seriózne pripraviť na skúšku, ale práve tieto tri otázky... Pán profesor, veľmi trpezlivý a láskavý človek, ma vyzval, aby som si vybral ďalšie 3 žetóny. Odpovedal som k spokojnosti, na čo nasledovala ďalšia výzva, aby som si vybral ďalšie 3 žetóny. Keďže som odpovedal aj na tieto otázky, pán profesor urobil záver, že ma nemôže hodnotiť známku „výborný“, vzhľadom na kvalitu odpovedí na prvé tri otázky, ale musím sa uspokojiť s hodnotením „veľmi dobrý“. Príjemne prekvapený ponukou, som poprosil, aby mi do indexu bola zapísaná horšia známka, teda „dobrý“. Prekvapený mojim návrhom, tentokrát bol pán profesor, ktorý neskôr pôsobil ako môj školiťel pri spracovaní dizertačnej práce. Tú trojku, jednu z piatich, som dostal.

V ďalšom štúdiu ste pokračovali neskôr a to

Štúdium práva, čo Vás viedlo k tomuto štúdiu?

Po ukončení štúdia, ako veterinársky lekár, som na základe umiestnenky nastúpil do práce do Okresného veterinárskeho zariadenia v Senici nad Myjavou. Tu som pôsobil ako obvodný veterinárny lekár, veterinárny lekár hygienickej služby na sanitnom bitúnku, viedol som Okresné veterinárske laboratórium a stal som sa okresným dietetikom a zástupcom riaditeľa Okresného veterinárskeho zariadenia. Po cca 10 rokoch pôsobenia v Senici som nastúpil na Krajské veterinárske zariadenie Západoslovenského kraja, kde som pôsobil ako veterinárny inšpektor pre chov a choroby hovädzieho dobytku. Neskôr, po vzniku Organizačného odboru na Štátnej veterinárskej správe MPVŽ SSR, som sa stal jeho vedúcim. Z viacerých dôvodov, aj rodinných, som zmenil miesto pôsobenia Bratislavu za Košice a zo štátnej veterinárskej služby som sa ocitol v štátnej školskej správe. Ako učiteľ som dostal príležitosť pôsobiť na VŠV, na Ústave súdneho a verejného veterinárskeho lekárstva. Krátka skúsenosť z tohto pôsobenia ma utvrdila v potrebe získať aprobáciu veterinárny lekár – právnik. Nikdy som svoje rozhodnutie absolvovať štúdium práva neoľutoval.

Aké boli Vaše začiatky po absolvovaní našej univerzity? S čím ste sa najviac potýkali? (čo Vás najviac tešilo a s čím ste najviac bojovali, že sa Vám to zdalo ťažké).

O mojom štúdiu, o pôsobení po nástupe do popromočnej praxe, som napísal knihu, ktorá nesie názov „Čím som bol..., terazky som spisovateľom“. Tam je všetko, na čo sa ma pýtate.

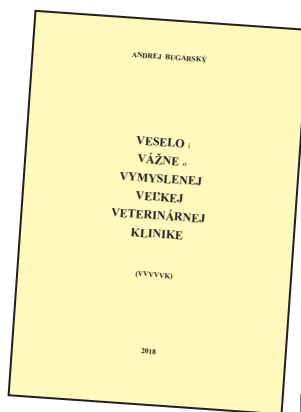
Čo zo svojej praxe považujete za najviac prínosné?

Za zmysluplné považujem realizáciu projektu „Systemizácia pracovných miest v organizáciách riadených Štátnou veterinárskou správou“. Tento projekt priniesol príležitosť umiestniť do služby nových 86 veterinárnych lekárov

pôsobiacich v rôznych okresoch na Slovensku. Mnohé pozitíva, dnes už zabudnuté, sme s mojimi spolupracovníkmi uskutočnili v čase môjho „riaditeľovania“ v Ústrednej veterinárskej nemocnici, predtým Veterinárnej fakultnej nemocnici, ktorá mala 23 referenčných pracovísk s celoslovenskou pôsobnosťou, ktorej súčasťou boli 4 kliniky ako diagnostické a terapeutické zariadenia. Aj dnes sa študenti môžu stretnúť s mojimi bývalými spolupracovníkmi, s ktorými sme budovali Experimentálne výskumné stredisko, ktoré prof. Vrtiak, vtedy rektor Vysokej školy veterinárskej, nazval výkladnou skriňou školy.

Z čoho sa skladá činnosť znaleckého konania? Aké znalosti treba mať pri jeho výkone?

Znalecká činnosť je vykonávaná v zhode s ustanoveniami zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch. Existuje zoznam znalcov, ktorý vedie Ministerstvo spravodlivosti SR a zoznam odborov, v rámci nich odvetví, v ktorých sa znalecká činnosť vykonáva. Chcete sa stať znalcom? Musíte byť osobou spôsobilou na právne úkony, bezúhonnou, vzdelanou v príslušnom odbore, ktorá absolvovala osobitné vzdelanie, tzv. „odborné minimum“ o znaleckej činnosti, ako takej. Musíte mať pre výkon materiálne podmienky a vybavenie. Žiadateľ nesmie byť v ostatných 3 rokoch vyčiarknutý zo zoznamu znalcov a nemá zákaz činnosti. Musí tiež zložiť sľub. Znalecký odbor „Veterinárstvo“ má odvetvia „Choroby zvierat“, „Kynológia“, „Chov koní“, „Súdne veterinárske lekárstvo“ a „Verejné veterinárske lekárstvo“.

Napísali ste aj knihu, kde by ju naši študenti vedeli nájsť?

V čase, keď som sa pred 4 rokmi stal onkologickým pacientom, bol som odkázaný dlhý čas sedieť doma a nič múdrejšieho mi nenapadlo ako pustiť sa do písania knihy. Tá by mala byť k dispozícii

v predajni skrípt. „Spáchal som“ aj iný text, ktorý nesie názov „Veselo i vážne o vymyslenej, veľkej veterinárskej klinike – VVVVVK“. Dnes, keď sa dostavil relaps môjho ochorenia, opäť sa púšťam do písania. Mala by to byť tentokrát detektívka. Rozhodne mi za tento druh mojej literárnej tvorby nehrozí udelenie Nobelovej ceny, zvlášť, ak zacitujem z úvodu mojej prvotiny: Kolegyňa, ktorá rukopis prečítala pri jeho prepisovaní a ktorej som sa zveril s tým, že som knižočku dopísal o dva mesiace skôr ako som predpokladal, poznamenala, že si všimla, že je nedonosená.

Potom, čo si môj známy prečítal prvú kapitolu, prehlásil, že tá druhá bude iste lepšia. Neviem či je skeptik, či optimista.

Môj známy, skúsený spisovateľ, na moju otázku, či som schopný napísať aj druhú knihu, odpovedal, že si myslí, po jej posúdení, že som schopný všetkého.

Svojim študentom som zdôrazňoval, že dodnes nie je jasné, či od geniality k debilite je krok dopredu alebo dozadu. Keď som sa môjho priateľa, zdatného lekára, opýtal, či genialita je svojim spôsobom choroba, odpovedal, že je to možné, ale že ja som v tomto ohľade úplne zdravý.

Nie som si istý, či tejto mojej práci nechýba vhodné zakončenie. Upokojil som sa potom, čo som uvážil, že je málo pravdepodobné, že niekto knihu dočíta do konca.

Bolo by skvelé, keby po prečítaní, aj keď nie celej knihy, čitatelia onemeli. Mohlo by sa potom stať, že manželia by knihu kupovali svojim manželkám. Dúfam, že som sa nepriblížil k pravde, keď som svojej priateľke povedal, že knihu som napísal pre ňu. Upokojila ma, keď povedala, že verí, že si ju prečíta aj niekto iný.

Kolega, ktorý ma zjavne nemá rád, si prečítal pár riadkov asi veľmi povrchné. Povedal, že pišem ako Hemingway (myslel asi, že postojáčky), len nie tak pútavo. Povedal som mu, že on hovorí tak ako Šalamún, len nie tak múdro.

Stále vo mne žije nádej, že sa nájdu čitatelia mojej knihy. Bude tomu tak, ak naše televízne stanice nezmenia svoje programy.

V čom si myslíte, že je naša univerzita iná ako v čase, keď ste študovali vy? (Myslím tým, čo bolo dobré a hodilo by sa to obnoviť alebo čo je lepšie oproti minulosti).

Bola iná doba, iné úlohy plnili veterinárni lekári v popromočnej praxi. Veterinárna služba bola len štátna, jednotná, veterinárny lekár nemohol vykonávať súkromnú prax. Ďaleko rozsiahlejšie bolo pôsobenie veterinárnej služby na úseku laboratórnej a klinickej diagnostiky, ťažisko práce spočívalo vo veterinárnej starostlivosti venovanej hospodárskym zvieratám a na dozor nad potravinami a surovinami živočíšneho pôvodu. Na Slovensku fungovala sieť asanačných podnikov (kafilérii); zanikli štátne veterinárne ústavy v Prešove, Nitre, Veličnej, Spišskej Novej Vsi, Žiline. Zo štátneho rozpočtu boli saturované náklady na plnenie tzv. Plánu hlavných diagnostických a profylaktických úloh. Týmto požiadavkám sa musela prispôbiť aj aktivita vtedy Vysokej školy veterinárskej. V tom čase bola iná spoločenská objednávka aj v oblasti vedeckého výskumu a požiadavky na poskytovanie pomoci poľnohospodárstvu, najmä jeho živočíšnej veľkovýrobe. Myslím si, že škola vtedy i dnes plní nezastupiteľnú úlohu a plní si ju kvalitne.

Toto číslo je venované aj 70. výročiu našej univerzity, čo by ste jej chceli zaželať alebo odkázať?

Mám rád našu alma mater a úprimne jej želim úspešné napredovanie.

Čo by ste na záver poradili študentom?

Učte sa, len vedomosti sú hodnoty, ktoré Vám nikto nezoberie.

Na záver by som sa veľmi rada poďakovala váženému pánovi profesorovi za jeho čas, ochotu a zdieľanie časti spomienok s našimi čitateľmi.

Scarlett Marešová

UVMP FALCONRY AND REHABILITATION: FALCONRY IN NORWAY PAST AND FUTURE

By Nicole Brouwer, Vice-Chair – UVMP Falconry and Rehabilitation

On the 1st – 3rd May Ellen Hagen from Norway came to the University of Veterinary Medicine and Pharmacy in Košice as keynote speaker for the Falconry and Rehabilitation Club's first conference. She is the Norwegian delegate for the IAF (International Association for Falconry and Conservation of Birds of Prey), and vice-chair for the IAF Women's Working Group. When Ellen is not promoting Norwegian falconry heritage or in Germany hunting, she works as a museum educator at the Museum of Archaeology at the University of Stavanger.

The main lecture given by Ellen was called the "Past and Future of Falconry in Norway". As the title suggests, the lecture included the role raptors used to have throughout Norwegian and Nordic history, and how raptors are perceived in Norway's current society. Currently, hunting with and owning a bird of prey is forbidden in Norway, which has led to the extinction of falconry heritage. This loss has caused a deficit in raptor husbandry, complicating rehabilitation of wild birds, and causing many veterinarians to shy away from this area of expertise.

There is a common misconception amongst Norwegians that falconry never existed in Norway. However, during our conference Ellen went into great detail on this topic. During the Viking age, ship burials included goshawks, falconry bells and tapestries depicting birds. Norway has also had a very historical role in falcon trapping and trading, with the remanence of this past still embedded in language. An example of this include Falkehytte, which translates to falcon hut. When falcon trapping died out in the 1800s, the government sanctioned raptor persecution. The raptor population depleted significantly and the peregrine falcon (*Falco peregrinus*) almost

completely disappeared from Norway. By the 1970s all birds of prey had become protected by the Hunting Law, which was later replaced by the current 1981 Wildlife Law.

Gary Timbrell, the executive officer for the IAF also attended the conference. He gave a lecture on the IAF and their objectives. The IAF has 90 member countries, which the IAF uses to gain a vast amount of knowledge and lobbying power. The IAF brings falconers from around the world together to pass knowledge from one generation to the next. With the collaboration of other organisations the IAF have many projects including those focusing on the conservation of Saker falcons (*Falco cherrug*) in Mongolia; ensuring raptor welfare is enhanced around the world; and active participation in the conservation of quarry species such as Houbara Bustards (*Chlamydotis undulata*) and Grey Partridge (*Perdix perdix*). The IAF builds falconry upon a tripod, focusing on conservation, culture and welfare.

The club's guarantor, Ladislav Molnár, DVM, PhD. gave a lecture about the implementation of falconry methods on stork rehabilitation. This

demonstrated to members that the skills and discipline picked up through falconry can be utilised into other areas of wildlife rehabilitation. During the conference we held a small clinical workshop. This gave the opportunity for students to demonstrate their clinical knowledge while learning new handling techniques. Patients included a White Stork (*Ciconia ciconia*), an Eastern Imperial Eagle (*Aquila heliaca*), a Red Tailed Hawk (*Buteo jamaicensis*) and a Harris's Hawk (*Parabuteo unicinctus*).

We would like to thank everyone who has been involved in organising and those who attended the conference. We feel it has been an amazing success and we look forward to building upon this over the coming months. We would like to

invite you to future conferences which we hope will also involve veterinary aspects. The IAF has been very supportive and we would like to thank in particular the Women's Working Group for their continued support over social media.

The Women's Working Group aims to support female falconers throughout the world by creating a positive and encouraging space, using education, promotion and networking, to pursue hunting tradition. They also support and promote raptor welfare, heritage, history and conservation projects.

If you are interested in learning more contact us at UVM.falconryrehab.club@gmail.com or follow us on Instagram and Facebook@UVMFalconry.

BILANCUJEME PROJEKT LIFE ENERGIA

Projekt LIFE Energia, na ktorom naša univerzita participuje od septembra 2014, sa dostáva do svojej záverečnej fázy. Hlavným cieľom projektu je zlepšenie stavu desiatich prioritných druhov vtákov v trinástich chránených vtáčích územiach v rámci sústavy NATURA 2000, a to hlavne prostredníctvom opatrení na elimináciu kolízií vtáctva s elektrickými vedeniami a tiež zlepšením

podmienok pre hniezdenie a získavanie potravy. Okrem preventívnych opatrení ako sú identifikácia rizikových vedení a následná inštalácia ochranných a zviditeľňovacích prvkov na vedeniach, projekt tiež venuje pozornosť riešeniu negatívnych následkov výtýčkov modernej doby na vtáctvo a zabezpečuje odbornú starostlivosť o zranené jedince.

Zviditeľňovacie prvky na vedeniach – tzv. odkolňovače letu (FireFly, špirála a RIBE lamely)

Aby sa projektový zámer podaril s čo najlepším efektom, ku koordinátorovi projektu – občianskemu združeniu Ochrana dravcov na Slovensku sa okrem našej univerzity pridali aj energetické spoločnosti Východoslovenská distribučná, a.s., Západodoslovenská distribučná, a.s. a Štátna ochrana prírody SR.

Naši veterinári a ošetrovatelia na Klinike vtákov, exotických a voľne žijúcich zvierat a v reha-

bilitačnej stanici patriacej pod Účelové zariadenie pre chov a choroby zveri, rýb a včiel v Rozhanovciach prispeli k úspešnosti projektu svojím dielom. Okrem špičkovej starostlivosti by však záchrana jedincov nebola možná bez zabezpečenia vhodných technicko-materiálnych podmienok na ich ošetrovanie a rehabilitáciu. Vďaka projektu dostali dovtedy chátrajúce a už nevyhovujúce voliéry v Rozhanovciach

novú podobu a v jedinečnej „rozlietavačke“ teraz môžu aj veľké jedince pred vypustením dostatočne posilniť svalstvo a pripraviť sa tak na opätovný život vo voľnej prírode. Technické podmienky v rehabilitačnej stanici aj na klinike sa tiež zlepšili vďaka novému prístrojovému vybaveniu a zariadeniu.

Od začiatku projektu sa na klinike a v zrekonštruovanej rehabilitačnej stanici v Rozhanovciach, najväčšej svojho druhu v Košickom kraji, podarilo zachrániť a do prírody vrátiť desiatky jedincov.

Ošetrovanie potrebovali vtáky z rôznych dôvodov. Príčinou zranení boli rôzne traumy, fraktúry po nárazoch, kolíziách s autami, vyhľadovanie alebo vysilenie, ale aj chytenie do pasce z lepidla, či dokonca loveckej pasce. Niektorým jedincom sa stalo s najväčšou pravdepodobnosťou osudným elektrické vedenie, napr. v prípade ohrozeného sokola rároha, orla kráľovského, či plamienky driemavej. Na klinike tiež pomerne

často končili aj jedince, ktoré pomoc veterinára nepotrebovali. Išlo o zdravé, aj keď ešte trochu neobratné mláďatá, ktoré práve vyleteli z hniezda, no ľudia ich z nevedomosti považovali za zranené alebo opustené.

Najčastejšími pacientmi boli voľne žijúce dravce – hlavne sokol myšiar, myšiak hôrny, jastrab lesný a tiež viaceré druhy sov - sova lesná, dlhochvostá, myšiarka ušatá, plamienka driemavá. Dostali sa sem tiež rôzne druhy spevavých vtákov, bocian biely, či pôvabná volavka purpurová.

Dočasným obyvateľom rehabilitačnej stanice v Rozhanovciach bol aj veľmi vzácny sokol rároh, ktorý mal väčšie šťastie ako jeho vyššie spomenutý príbuzný zasiahnutý elektrickým prúdom. V Rozhanovciach sa mladý sokol po ošetrovaní zlomeného krídla na klinike zotavoval asi mesiac. Na Slovensku hniezdi okolo 30 párov tohto ohrozeného druhu, preto bola radosť z jeho záchrany o to väčšia.

Sokol rároh v rozlietavacej voliére v Rozhanovciach

Orol kráľovský pri inhalačnej anestézii

Ďalšími vzácnymi pacientmi na klinike boli orly kráľovské, ktoré takisto patria k ohrozenému druhu a šťastliviec ich zahliadne v otvorenej poľnohospodárskej krajine aj v okolí Košíc. Podľa všetkého došlo u jedného z nich k zásahu elektrickým prúdom, pravdepodobne po dosadnutí na stožiar elektrického vedenia. Ďalší zástupca tohto druhu prijatý na kliniku bol nájdený s otvorenou zlomeninou končatiny v okolí Trebišova. Po ošetrovaní bol presunutý do rehabilitačnej a chovnej stanice v Sečovciach. Podľa informácií z projektovej webstránky

(<https://www.lifeenergia.sk>), projekt LIFE Energia zachráni ročne viac ako 600 vtákov a predíde tak spôsobeniu škody na prírode v hodnote 1,5 milióna eur.

Projekt LIFE ENERGY, LIFE13 NAT/SK/001272 je podporený Európskou úniou v rámci programu LIFE a Ministerstvom životného prostredia SR a významnou mierou prispieva k zlepšeniu podmienok kritériových druhov vtákov v územiach siete Natura 2000.

Tím projektu LIFE Energia

